

Aandeel van buitenlandse bedrijven in de economie van Oost-Nederland; een 0-meting

C. Groot Zevert, * P.C. Bijleveld * en H. Ligtenberg †

** Kenniscentrum leefomgeving, Saxion, M.H. Tromplaan 28, NL-7513 AB Enschede*

Emails: 127381@student.saxion.nl; p.c.bijleveld@saxion.nl

† Directie Investeringsbevordering, Oost NV, Hengelosestraat 585, NL-7521 AG Enschede

Email: henk.ligtenberg@oostnv.nl

Groot Zevert C., Bijleveld P.C., Ligtenberg H. (2012) Aandeel van buitenlandse bedrijven in de economie van Oost-Nederland. Short paper voor het congres Vitale Regio's. Deze short paper geeft de resultaten weer van een eerste meting naar het effect van buitenlandse ondernemingen op de economie van Oost-Nederland. Het onderzoek is uitgevoerd op basis van een vraag van de ontwikkelingsmaatschappij voor Oost-Nederland, Oost NV. Voor het onderzoek is een database van 811 buitenlandse ondernemingen samengesteld op basis van het regionaliseren, corrigeren en aanvullen van een landelijke beschikbare gegevens. De impact is onderzocht op basis van een vergelijking op basis van 5 beschikbare indicatoren. Daaruit blijkt dat de economische betekenis van buitenlandse bedrijven in Oost-Nederland relatief klein is. Op basis van een 'fair share' berekening is het aandeel van buitenlandse bedrijven in Oost-Nederland ongeveer 45% te laag en het aantal arbeidsplaatsen van buitenlandse bedrijven zelfs 61%.

Inleiding

Ontwikkelingsmaatschappij Oost NV is een gefuseerde ontwikkelingsmaatschappij van de provincies Gelderland en Overijssel. Tot het takenpakket van Oost NV behoort de werving en ondersteuning van (buitenlandse) bedrijven die overwegen zich in Oost-Nederland te vestigen. Oost NV wordt door haar aandeelhouders afgerekend op het aantal nieuwe arbeidsplaatsen en investeringen van bedrijven die gerealiseerd worden. Ongeveer 50% van de projectenportefeuille bestaat uit investeringsprojecten van buitenlandse bedrijven. De impact van alle buitenlandse bedrijven is alleen op Nederlands aggregatieniveau bekend. In navolging op de brochure die door de NFIA (Netherlands Foreign Investment Agency, 2008) is opgesteld over de impact van buitenlandse bedrijven op de Nederlandse economie, kwam de behoefte voort om uit te zoeken hoe de landelijke situatie zich verhoudt tot Oost-Nederland. Oost NV heeft daarvoor het Saxion Kenniscentrum Leefomgeving gevraagd om een 0-meting voor Oost-Nederland te maken in de vorm van een door het kenniscentrum begeleide afstudeerscriptie.

Doelstelling en vraagstelling opdrachtgever

Doelstelling voor de opdrachtgever was de impact van buitenlandse bedrijven op de Oost-Nederlandse economie in cijfers uit te drukken en de relatieve positie van Oost-Nederland in nationaal perspectief weer te geven. Tot op heden was er nog geen goed inzicht in basisgegevens van buitenlandse bedrijven. De database van Oost NV kan met bovenstaande gegevens in de backoffice van de afdeling investeringsbevordering van Oost NV gebruikt worden als ondersteuningsmateriaal bij de acquisitie van nieuwe bedrijven. Vervolgens kan de informatie gebruikt worden om het belang van internationalisering hoger op de agenda van de stakeholders te krijgen. In overleg met de

opdrachtgever is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *Wat is de impact van buitenlandse bedrijven op de Oost-Nederlandse economie?*

Methode

Binnen het kader van deze short paper is het niet mogelijk om de volledige theoretische achtergrond te geven van het positieve effect van internationalisering en buitenlandse investeringen op economische ontwikkeling. Vanuit de klassieke economische theorie wordt sinds de publicaties van David Ricardo (Ricardo, 1821) uitgegaan van het belang van internationale handel en investeringen op basis van specialisatie tussen landen. Door recente Nederlandse rapporten en publicaties (Hessels, S. et al; 2005; Ponfoort O. et al 2007; Tordoir, P. et al, 2008; Wintjes 2001), wordt bevestigd dat voordelen van internationalisering en buitenlandse investeringen in het bijzonder sterk opwegen tegen de nadelen.

Het CBS kwalificeert een bedrijf als zijnde een buitenlands bedrijf, wanneer: "een buitenlandse investeerder, in een ander land dan in het eigen moederland, een deelneming neemt in een bedrijf door aandeelhouder te worden van tenminste 50% van de aandelen en dit belang aangaat voor langere tijd." (CBS, 2012). De basislijst van buitenlandse bedrijven van de Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) is als uitgangspunt gebruikt voor de 0-meting. Van de aanvankelijke lijst van 1049 bedrijven in Oost-Nederland (peildatum maart 2012), zijn 126 bedrijven die volgens de Reach database opgeheven, failliet of uitgeschreven waren, verwijderd. De NFIA blijft bedrijven na de intakeletter niet consequent monitoren. Ook komt het regelmatig voor dat bedrijven maar korte tijd staan ingeschreven in het handelsregister. Na correctie is een lijst van 923 operationele bedrijven in Oost-Nederland vastgesteld. Voor de impact van de buitenlandse bedrijven is alleen gekeken naar de private sector (sectoren B tot en met N van de Standaard Bedrijven Indeling (SBI) 2008 van het CBS). Van de 923 buitenlandse bedrijven kan van 811 bedrijven worden vastgesteld dat zij actief in de private sector en deze zijn uiteindelijk in de 0-meting opgenomen

De impact van buitenlandse bedrijven wordt bekeken aan de hand van een inventarisatie van een beperkt aantal beschikbare indicatoren, namelijk aard en omvang internationale bedrijvigheid, geografische spreiding, werknemersbestand, herkomstland investeringen en leeftijd van de buitenlandse bedrijven. Door geconsolideerde jaarrekeningen van het moederbedrijf zijn gegevens per vestiging, als omzet, vaak niet te achterhalen. Door het kruisen en wegen van de indicatoren kon toch op basis van een beperkt aantal indicatoren een relevante 0-meting worden uitgevoerd.

Resultaten

Uit de 0-meting komt naar voren dat buitenlandse bedrijven een aandeel van 0,56% hebben in het totale aantal bedrijven in de private sector in Oost-Nederland. Dit is een aanzienlijk verschil met het aandeel van 1,02% van buitenlandse bedrijven in de totale Nederlandse private sector. Buitenlandse bedrijven in Oost-Nederland hebben 54.720 arbeidsplaatsen. Dit komt neer op een percentage van 7% in de totale private werkgelegenheid. Nationaal ligt dit percentage rond de 17%.

Bij een verdeling in sectoren blijkt dat het aandeel van buitenlandse bedrijven in Oost-Nederland in de nijverheid en energie 0,86% is. Landelijk gezien is dit 0,94%; een klein verschil. Met 0,47% buitenlands aandeel, scoort Oost-Nederland beduidend lager dan de 1,05% aandeel buitenlandse bedrijven in de commerciële dienstverlening in Nederland. Het merendeel van de bedrijven met een buitenlandse eigenaar houdt zich bezig met handel (354 bedrijven). Op de tweede plaats komt de industrie (273). Specifiek gaat het dan vaak om bedrijven vallen binnen de topsector 'High Tech Systems & Materials' (233). Veel bedrijven binnen de industrie houden zich echter niet bezig met productie, maar met Sales & Marketing (60%). Met name in de sectoren 'informatie en communicatie' en 'vervoer en opslag' blijft Oost-Nederland in vergelijking met de Nederlandse situatie ver achter.

Private sector	Totaal werknemers bij buitenlandse bedrijven regio	Totaal werknemers bij bedrijven regio	Aandeel werknemers bij buitenlandse bedrijven t.o.v. totaal bedrijven regio	Totaal werknemers bij buitenlandse bedrijven Nederland	Totaal werknemers bij bedrijven Nederland	Aandeel werknemers bij buitenlandse bedrijven t.o.v. bedrijven Nederland
Nijverheid en energie						
B Winning van delfstoffen	210	400	52,5%	2000	5000	40,00%
C Industrie	31365	171100	18,33%	206000	682000	30,21%
D Energievoorziening	405	4800	8,44%	2000	22000	9,09%
E Waterbedrijven en afvalbeheer	115	5900	1,95%	4000	37000	10,81%
F Bouwnijverheid	470	77100	0,61%	16000	388000	4,12%
Totaal B-F Nijverheid en energie	32565	259300	12,56%	230000	1134000	20,28%
Commerciële dienstverlening						
G Handel	11900	237800	5,00%	210000	1283000	16,37%
H Vervoer en opslag	3075	59700	5,15%	97000	299000	32,44%
J Informatie en communicatie	2475	28400	8,71%	65000	234000	27,78%
L Verhuur en handel van onroerend goed	10	11200	0,09%	2000	75000	2,67%
M Specialistische zakelijke diensten	3080	77500	3,97%	45000	489000	9,20%
N Verhuur en overige zakelijke diensten	1615	143800	1,12%	96000	843000	11,39%
Totaal G-N Commerciële dienstverlening	22155	530000	4,18%	515000	3223000	15,98%
Totalen private sector	54720	817700	6,69%	745000	4357000	17,10%

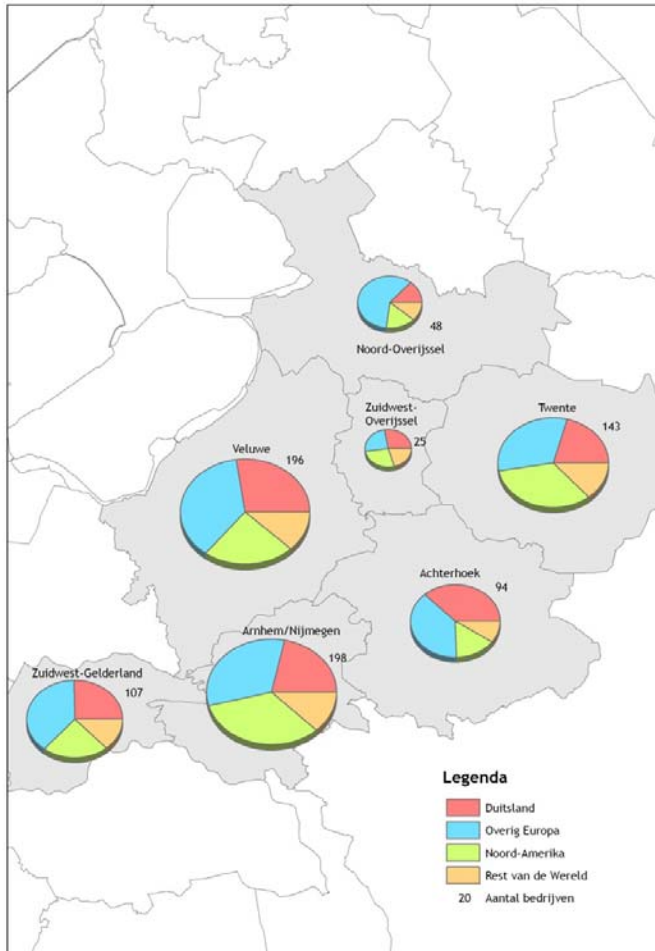
Tabel 1: het aandeel werknemers bij buitenlandse bedrijven in de private sector van Oost-Nederland en Nederland

Bron: CBS, 2012, gegevens over 2009, NFIA en Kenniscentrum Leefomgeving Saxion

Binnen Oost-Nederland heeft de subregio Veluwe het grootste aantal arbeidsplaatsen in buitenlandse ondernemingen, namelijk 16.000. Dat is een aandeel van 27% van het totaal in Oost-Nederland, terwijl de Veluwe een aandeel van 22 % heeft in de totale werkgelegenheid. De regio's Noord-Overijssel en de Achterhoek hebben een relatief laag aandeel van werkgelegenheid in buitenlandse ondernemingen.

Er zijn 27 buitenlandse bedrijven met een startdatum van 2010 en jonger (3% van het totaal). Ongeveer een kwart van de bedrijven is ontstaan vanaf 2000 of later. Wat opvalt, is dat Twente absoluut gezien het grootste aantal starters telt, terwijl het de derde plek inneemt in het aantal bedrijven. Twente beschikt dus over relatief veel startende buitenlandse bedrijven.

In Oost-Nederland heeft 61% van de buitenlandse bedrijven een Europese eigenaar, wat beduidend hoger ligt dan het Nederlandse aandeel van 45%. 28% komt uit Noord-Amerika, wat wel weer lager ligt dan het landelijke percentage van 34%. Ten opzichte van Nederland (19%) komt slechts een beperkt aantal buitenlandse bedrijven uit Azië (10,5%). Verder valt op dat een aanzienlijk deel van de Duitse bedrijven in Nederland (26%), in Oost-Nederland is gevestigd.

Figuur 1: Buitenlandse bedrijven naar herkomst investeringen
Bron: NFIA en Kenniscentrum Leefomgeving Saxion

Discussie

In Oost-Nederland is het aandeel buitenlandse bedrijven in de economie relatief klein. Indien wordt uitgegaan van een fictieve 'fair share' op basis van het totale aantal bedrijven is het aandeel van buitenlandse bedrijven ongeveer 45% te laag (13,69% tegenover 24,95%). In het aantal arbeidsplaatsen loopt Oost-Nederland relatief gezien zelfs 61% achter op de Nederlandse situatie. Theoretisch gezien mist Oost-Nederland ca. 600 buitenlandse bedrijven en ca. 85.000 arbeidsplaatsen. De nadelen voor de regio betreft niet alleen het aantal arbeidsplaatsen. Buitenlandse bedrijven geven ten opzichte van Nederlandse bedrijven relatief meer geld uit aan kennis en innovatie. Het belang van verdere internationalisering en het aantrekken van buitenlandse bedrijven naar Oost-Nederland is daarom groot.

Uit het onderzoek valt tevens op, hoe weinig accurate en up to date informatie op regionaal niveau beschikbaar is over buitenlandse bedrijvigheid. Veel relevante gegevens van bedrijven, als omzet, winst en O&O uitgaven, zijn nog niet op vestigingsniveau beschikbaar. Indien internationalisering een speerpunt is van het economisch beleid in Oost-Nederland is er te weinig informatie beschikbaar om het succes van het beleid te kunnen meten. Om een goed beeld op te bouwen van het effect van buitenlandse ondernemingen op de economie is het noodzakelijk dat de kwantitatieve gegevens worden aangevuld met meer kwalitatieve informatie op ondernemingsniveau. Vervolgonderzoek zou gecombineerd moeten worden met informatie uit surveys, interviews of bedrijvenpanels.

Referenties

CBS (2012) *Standaard Bedrijfsindeling 2008*. Den Haag, Nederland: CBS.

Hessels, S., Overweel, M., & Prince, Y. (2005). *Internationalisering van het Nederlandse MKB*. Zoetermeer, Netherlands: EIM.

Netherlands Foreign Investment Agency. (2011). *Buitenlandse investeringen maken Nederlandse economie sterk*. Den Haag, Nederland: NL EVD Internationaal.

Ponfoort O., Oh L., Boom S., Tamminga T. & Barendrecht R. (2007). *Buitenlandse investeerders zijn groeiversnellers voor de Nederlandse economie*. Utrecht, Nederland: Berenschot.

Ricardo, D. (1817) Chapter 6, On Profits, In J. Murray (ed.), *On The Principles of Political Economy and Taxation*. London, England: John Murray.

Tordoir, P. & Meeteren, van, M. (2008). *Buitenlandse bedrijven in beleidsstrategisch perspectief: Focus voor Investor Development*. Amsterdam, Nederland: Ruimtelijk Economisch Atelier Tordoir.

Wintjes, R. (2001). *Regionaal-economische effecten van buitenlandse bedrijven: Een onderzoek naar verankering van Amerikaanse en Japanse bedrijven in Nederlandse regio's*. (1e druk). Utrecht, Nederland: Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, Universiteit Utrecht.